

Rundbrev i anledning af årets afslutning stilet mod de overlevende og pårørende af nationalsocialisttidens samt til venner af vores arbejde her på mindstedet

Mine ærede damer og herrer,
kære venner,

afslutningen af året 2023 er overskygget af to hændelser, som også har en stærk indflydelse m.h.t. til vores arbejde: Som reaktion af Hamas massakre den 7. oktober i år er Israel i krig nu. Ligeledes oplever menneskene i Ukraine allerede den anden vinter i krig og det delvis under Ruslands besættelse. Vores solidaritet og vores bekymring går til dem, men også til vores kooperationspartnere i begge lande.

Samtidigt udforder forøgelsen af antisemitisme i Tyskland og de voksende offentlige artikulerende højreekstremistiske positioner i Tyskland selv vores arbejde her. Foran baggrunden af oplysningen over nationalsocialisternes forbrydelser er vi afgjort decideret imod hver form af menneskefjendtlighed og bagatellisering af nationalsocialismen i nutiden.

Mindehøjtideligheden i anledning af befrielsen af fangerne i koncentrationslejren Neuengamme den tredje maj 2023 var årets highlight. Vi takker vores æresgæster, de KZ-overlevende Dita Kraus, Livia Fränkel, Elisabeth Masur-Kischinowski, Natan Grossmann og Barbara Piotrowska, at de begik befrielsens dag sammen med os. Yderlige arrangementer i anledning af vores årssdag skete i tilslutning efterpå: Ved en fortællercafe kom unge voksne i samtale og dialog med tidsvidner. I Neustadt mindede repræsentanter af Amicale Internationale KZ Neuengamme i fællesskab med represæntanter af byens myndigheder de fanger, som var omkommet under bombarderingerne af KZ-skibene Cap Arcona og Thielbek i Neustadtbugten. På samhöringens sted i KZ-mindstedet i Neuengamme kunne vi også hilse på pårørende af tidligere fanger fra KZ- Neuengamme fra Ukraine. Disse projekter, hvor møderne kann finde sted, er uvuderlig for vores erindringsarbejde her på mindstedet.

Den 3. Juli kunne vi genåbne mindstedet Stadthaus efter en flereårig ombygningsfase som ny institution af vores stiftelse. Den præsenterer sig sidenhen med nye muligheder: Ved siden af den permanente udstilling kann nu efterkommere skabe såkaldte "erindringsbokse" som minde af de familiemedlemmer, der blev forhørt og arresteret i sin tid i Stadthaus. I et af udstillingsvinduerne kan hamburgske initiativer nu præsenterere deres projekter; som det første projekt præsenterede initiativet Stadthaus de lange "kontroverser om mindstedet Stadthaus". Pædagogiske formater, særudstillinger, forfatteroplæsninger og foredrag kunne realiseres.

En milesten for vores regionale erindringskultur danner den „hamburgske mindstedskoncept“, som vores tidligere stiftelsesformand Prof. Dr. Detlef Garbe har udarbejdet sammen med hans efterfølger og i intensiv afstemning med hamburgske initiativer. Konceptet indeholder mangfoldige inspirationer for styrkelsen af nutidige og fremtidige opgaver af mindsteder og erindringskulturen i Hamburg og er blevet besluttet af delstatsregeringen, senatet, i september i år.

Ved "denk.mal Hannoverscher Bahnhof = tænk efter, den hannoverske banegård" tog i 2023 planlægningerne for nybygningen af dokumentationsstedet omkring deportationerne fart på. Allerede i januar måned blev udstillingen „døden er hele tiden blandt os“ vist i Hamburgs rådhus, som tematiserede deportationerne mod Riga og holocausten i Letland og hvor der deltog overlevende og børn fra de deporterede fra Hamburg i anledningen af udstillingens åbning. Fra april viste udstillingen „Hvorfor her?“ udsnit fra historien og mindet i Lohsepark og fra september måned var udstillingen „mere end et mindesmærke“ at se i mindstedet: Pårørende berettede fra erindringsstedets betydning for dem og deres familier.

Endvidere kunne vises følgende udstillinger: I anledning af 90-årsdagen af „Reichstagsbrandverordning“ blev der i samarbejde med andre mindsteder i Tyskland vist den i fællesskab

konciperede vandredstilling ” terrorens optakt” med emnet om de tidligere koncentrationslejre, som i Hamburg koncentrationslejren Fuhlsbüttel i museet for hamburgsk historie. Ligeledes i år den fjerde september kom 90-årsdagen for åbningen af koncentrationslejren Fuhlsbüttel. Vi mindedes sammen med mange kooperationspartnere i bydelsrådhuset Hamburg-Nord med en forfatteroplæsning fra teksterne af arresterede modstandskæmpere fra terrorregimet lejrens årsdag. I anledning af årsdagen af ” Operation Gomorrha” 1943 har stiftelsen vist stiftelsens særudstilling ” Foran os lå der bare ruiner” i mindestedet Skt.Nikolaj”.

I Kooperation med forskningsstedet for samtidshistorie i Hamburg og landscentralen for politisk dannelse i Hamburg startede i 2023 projektet ” HAMREA. Hamburg højekstremistisk“, som tematiserer højekstremistiske volds-og aktionsformer. Særudstillingen „ højreekstremistisk vold efter 1945” vil blive åbnet den 19.januar 2024 i Hamburgs rådhus. Samtidig kunne der ligeledes åbnes et promotionsforhavende med emnet om den nationalsocialistiske krigsøkonomi i Hamburgs havn, som skal levere nye indsigter i den økonomiske sammenfletning og tvangsarbejdet i den nationalsocialistiske Hamburg.

I rammen af vores uddannelsesarbejde udarbejdes i et samarbejdningsprojekt uddannelsesmaterialer over den nationalsocialistiske tilintetgørelseskrig og skæbnet af de fra nationalsocialisterne forfulgte i Østeuropa. I den internationale ungdomsworkcamp „Refreshing Memory“ har unge mennesker fra blandt andet Vietnam, Mexiko og Aserbejdsan istandsat mindesteder på mindstedets område. Det tidlige kommandanthus i KZ-mindstedet i Neuengamme og nu regelmæssigt åbnet for mindstedets besøgende. Indehavere af stipenderne fra stiftelsen, historiker fra Ukraine og fra organisationen Memorial International, i dag kaldt Memoriakl Fremtid, har der indrettet projektrummet ” Nationalsocialismens Forfulgte fra det østlige Europa”.

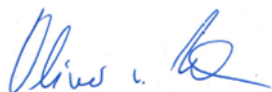
Til den niende forum med navnet „ Fremtidens erindring“ kunne vi i november måned diskutere over den familiehistoriske erindring i internationale sammenhænge og dens betydning i historien sammen med mange pårørende fra forskellige lande, derunder Spanien, Belgien, Nedrelændene, Tyskland, Frankrig og Polen.

To nye mindesmærker kunne indvies i KZ-mindstedets mindelund – den fra den spanske Amicale initierede mindesmærke til minde om ofrene fra den franske borgerkrig, de såkaldte „rødspaniolerne“ og medlemmer af de internationale brigader, og mindesmærket fra Staphorst kommune i Nedrelændene, som mindes razziaen i august 1944. Det var os desuden en stor ære at kunne hilse på delegationer fra Murat i Frankrig, fra Putten i Nedrelændene, fra Danmark og fra Belgien her hos os på mindstedet.

I 2023 afskedigedes langårige fortjenstfulde kollegaer, som startede deres velfortjente otium, og vi fandt nye kollegaer for de vigtige ledelesfunktioner. Med det nu kompletterte team kan stiftelsen i fælleskab mestre fremtidens udfordringer.

Vi måtte desværre tage afsked fra mange os nærstående mennesker igen i år. Vi vil her mindes dem, de overlevende og tidsvidner Karl Pajuk, Marian Hawling, Stefania Bajer, Thérèse Boudier, Ivan Moscovich, Anna Puchajda, Roger Manceau, Nachum Rotenberg, Adrianus Anthony van Lieburg, François H.M. Raveau, Marianne Wilke, Erika Estis samt de vigtige understøttere og vejfæller i vores arbejde her på mindstedet, Heiner Schultz, Jürgen Köhler und Marko Knudsen.

I navnet af alle vores medarbejdere vil jeg ønske dem alle, at de går velbeholden ind i det nye år 2024, og at vi måtte se frem til fredfuldere og bekymringsfri tider!

Prof. Dr. Oliver von Wrochem, Hamburg, i december 2023
Formand af stiftelsen og lederen af KZ-mindstedet i Neuengamme